

Modelování mezibankovního trhu

Tomáš Kosička
VŠFS 2012

Proč modelovat mezibank

Hlavním důvodem pro analýzu mezibankovního trhu je umožnění ohodnocení úvěrových rizik, souvisejících s mezibankovními půjčkami a testování celého bankovního systému.

Na mezibankovním trhu se likvidita nevytváří, ale pouze redistribuuje. Proto v případě problémů jedné jediné banky, která logicky místo prodeje dlouhodobých pozic dá přednost stažení svých vkladů u ostatních bank a tím celkovou likviditu v systému sníží, lze očekávat šíření těchto problémů v celém sektoru.

Co se používá pro modelování

Model „maximální entropie“

Mezibankovní vazby můžeme popsat maticí $N \times N$, kde N je počet bank, které ve zkoumaném systému máme

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & \cdots & a_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & \cdots & a_{nn} \end{bmatrix}$$

$$A_i = \sum_{j=1}^n a_{ij}, \quad B_j = \sum_{i=1}^n a_{ij}$$

A_i je celková částka, kterou i -tá banka půjčuje a B_j částka, kterou si j -tá banka z trhu bere.

Minimalizací křížové entropie mezi dvěma maticemi najdeme matici A'

$$\min a'_{ij} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \ln \frac{a'_{ij}}{\tilde{a}_{ij}}$$

$$\sum_{j=1}^n a'_{ij} = A'_i \quad \sum_{i=1}^n a'_{ij} = B'_j \quad a'_{ij} \geq 0 \text{ pro } i \neq j \quad \text{a} \quad a'_{ij} = 0 \text{ pro } i = j$$

„Herní model“

Každá z bank představuje hráče, který se snaží získat na trhu vklad, což je modelováno jednoduchou binomickou hrou, kdy hraje celou svou „váhou“ a v případě porážky přichází o tuto „váhu“. Pokud se tím dostane na nulu ve hře končí.

Ve dvourozměrném modelu přibude nová matice se stejnou hrou, pouze se soutěží o umístění vkladů.

Uvažovaný případ – deset bank

Pravděpodobnostní vztah pro první sloupec: $P(A1) = A/(B+C+...+J)$

Pro druhý sloupec (s využitím podmíněné pravděpodobnosti):

$$P(A2) = P(A2|B1)*P(B1) + P(A2|C1)*P(C1) + ... + P(A2|J1)*P(J1)$$

Pro třetí sloupec se to už komplikuje:

$$\begin{aligned} P(A3) &= P(A3|B2)*P(B2) + P(A3|C2)*P(C2) + ... + P(A3|J2)*P(J2) = \\ &= P(A3|B2) * [P(B2|C1)*P(C1) + P(B2|D1)*P(D1) + ... + P(B2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|C2) * [P(C2|B1)*P(B1) + P(C2|D1)*P(D1) + ... + P(C2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|D2) * [P(D2|B1)*P(B1) + P(D2|C1)*P(C1) + ... + P(D2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|E2) * [P(E2|B1)*P(B1) + P(E2|C1)*P(C1) + ... + P(E2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|F2) * [P(F2|B1)*P(B1) + P(F2|C1)*P(C1) + ... + P(F2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|G2) * [P(G2|B1)*P(B1) + P(G2|C1)*P(C1) + ... + P(G2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|H2) * [P(H2|B1)*P(B1) + P(H2|C1)*P(C1) + ... + P(H2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|I2) * [P(I2|B1)*P(B1) + P(I2|C1)*P(C1) + ... + P(I2|J1)*P(J1)] + \\ &+ P(A3|J2) * [P(J2|B1)*P(B1) + P(J2|C1)*P(C1) + ... + P(J2|J1)*P(J1)] \end{aligned}$$

$$9^{na9} = 387.420.489$$

Popis získání „herní“ matice

$$a_{iN} = P(A_i | N)$$

$$b_{Nj} = P(B_j | N)$$

z těchto matic vytvořím nové matice **C** a **D** s následujícími členy

$$c_{ij} = a_{ik} * B_j, \text{ kde } k \text{ je pořadí } B_j$$

$$d_{ij} = b_{ki} * A_j, \text{ kde } k \text{ je pořadí } A_j$$

Z matic **C** a **D** vytvoříme novou matici **E**

$$e_{ij} = (c_{ij} + d_{ij})/2$$

Protože ve výsledné matici předpokládáme nulovou hlavní diagonálu, provedeme její „vynulování“, čímž dostaneme matici

F

$$f_{ij} = e_{ij} * (B_j + e_{jj})/B_j \text{ pro } i \neq j$$

$$f_{ij} = 0 \text{ pro } i = j$$

Konečnou matici **F** poté iteruji v dostatečném počtu kroků (pro dosažení rozumné přesnosti postačuje sto iteračních kroků)

Data z ČNB

Výsledná matice (v tis. Kč). Mezibankovní vztahy: Expozice bank – nadlimitní vklady a přijaté úvěry nad 100 mil Kč nebo nad 1% bilanční sumy (řádek zahrnuje banku, která vklad přijala, sloupce zahrnují banky, které vklad uložily)

	4 779 651	8 844 443	15 904 826	2 286 768	1 916 553	1 100 011	690 239	928 584	6 039 839	28 008 326	
2 846 289	0	668 037	1 317 958	177 991	82 631	0	0	49 633	0	550 039	2 846 289
15 445 782	0	0	13 299 848	1 033 946	0	0	0	7 820	614 062	490 106	15 445 782
38 955 389	3 687 412	6 958 726	0	1 000 010	289 333	500 005	500 005	0	602 039	25 417 859	38 955 389
3 893 371	800 011	517 673	281 269	0	0	100 000	0	756 628	937 559	500 231	3 893 371
3 235 085	0	0	5 751	0	0	0	50 001	0	2 529 248	650 085	3 235 085
2 256 934	0	500 005	1 000 000	0	0	0	0	0	556 925	200 004	2 256 934
2 106 747	292 228	200 002	0	0	0	500 006	0	114 503	800 006	200 002	2 106 747
215 054	0	0	0	74 821	0	0	140 233	0	0	0	215 054
1 544 589	0	0	0	0	1 544 589	0	0	0	0	0	1 544 589
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4 779 651	8 844 443	15 904 826	2 286 768	1 916 553	1 100 011	690 239	928 584	6 039 839	28 008 326	

Entropie

	4 779 651	8 844 443	15 904 826	2 286 768	1 916 553	1 100 011	690 239	928 584	6 039 839	28 008 326	70 499 240
2 846 289	0	295 098	1 412 817	65 686	54 660	31 045	19 448	25 667	169 373	772 498	2 846 292
15 445 782	788 076	0	8 051 486	380 800	316 948	180 076	112 814	148 973	982 641	4 483 987	15 445 802
38 955 389	3 377 669	7 212 902	0	1 630 815	1 358 110	772 246	483 860	639 900	4 216 078	19 263 772	38 955 352
3 893 371	180 629	393 185	1 894 301	0	72 658	41 261	25 847	34 101	225 081	1 026 312	3 893 375
3 235 085	149 429	325 386	1 569 133	72 243	0	34 134	21 382	28 209	186 196	848 976	3 235 088
2 256 934	103 275	225 058	1 087 517	49 932	41 544	0	14 777	19 493	128 677	586 663	2 256 936
2 106 747	95 963	209 203	1 011 909	46 398	38 602	21 919	0	18 112	119 562	545 083	2 106 749
215 054	9 820	21 403	103 469	4 748	3 950	2 243	1 405	0	12 235	55 781	215 054
1 544 589	74 792	162 216	774 164	36 148	30 082	17 087	10 705	14 129	0	425 266	1 544 591
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70 499 240	4 779 654	8 844 451	15 904 795	2 286 769	1 916 554	1 100 012	690 239	928 584	6 039 842	28 008 339	70 499 240

Herní model dvojrozměrný

	4 779 651	8 844 443	15 904 826	2 286 768	1 916 553	1 100 011	690 239	928 584	6 039 839	28 008 326	70 499 240
2 846 289	0	230 040	868 360	415 951	416 527	228 719	146 835	145 480	305 061	92 646	2 849 619
15 445 782	1 021 791	0	11 274 773	389 563	128 298	19 616	14 444	2 952	1 253 593	1 361 418	15 466 447
38 955 389	1 430 996	7 640 898	0	299 035	46 328	3 501	2 712	1	3 302 831	26 190 689	38 916 993
3 893 371	753 610	364 489	1 352 604	0	425 318	185 083	122 595	91 860	457 210	144 459	3 897 228
3 235 085	616 762	267 136	1 006 597	440 687	0	203 319	131 653	117 869	347 847	106 458	3 238 327
2 256 934	379 134	142 823	556 324	292 239	334 635	0	134 505	169 389	192 921	57 483	2 259 454
2 106 747	332 972	122 857	482 715	258 797	307 817	213 595	0	174 169	166 829	49 432	2 109 183
215 054	31 367	9 194	40 223	24 217	37 321	38 180	17 501	0	13 540	3 779	215 321
1 544 589	210 056	74 535	298 999	163 826	217 768	206 487	119 058	225 563	0	30 377	1 546 670
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70 499 240	4 776 687	8 851 972	15 880 595	2 284 314	1 914 012	1 098 501	689 304	927 283	6 039 832	28 036 742	70 499 241

Srovnání výsledků

	Rozptyl	χ^2
Model „maximální entropie“	1.135.765	182.477.949
„Dvojrozměrný herní“ model	722.263	66.976.247

Závěr

V současné době nejpoužívanější model „maximální entropie“ pro výpočet bilaterálních expozic na mezibankovním trhu není nejpřesnější a mohl by být nahrazen „herním modelem“. Další možnosti využití tohoto modelu vidím ve společenských vědách jako velmi široké. Jedinou nevýhodou je složitost výpočtu. Zatímco výpočet hodnot v modelu ME zabere několik minut (včetně iterace), výpočet HM je mnohem náročnější a vyžaduje speciální počítačovou aplikaci. Na druhou stranu HM umožňuje testovat různé parametry pomocí jednoduché změny nastavení herní pravděpodobnosti.